

J. K. VAN EERBEEK

DE STROOSCHIPPERS ¹⁾

Er waren eens twee schippers, die liepen al de wereld af om een vrachjen. Er lagen die maand meer schippers in de Wolleweversgracht, die de scheepsbevrachters afgeusden om een vrachjen, versta dat wel. Maar we houden ons aan deze twee.

Ze waren samen met hun schuit op de werf geweest, en ze waren er vandaan gekomen als van een dokter: platzak.

En nu hadden ze dan tegen elkander gezegd: We moeten zien, dat we een vrachjen krijgen. En ze hadden alle bevrachters afgeloopen, naar D. waren ze nog geloopt, maar ze hadden nergens een voet aan wal gekregen.

Nu hield vroeger dagen iedere bevrachter een café. En overal moest zoo'n arme schipper wat verteren. Hoe minder kans er voor hem was, wat te verdienen, hoe meer hij moest uitgeven. En 's avonds kwam hij aan boord, hij had geen vracht gevonden, en had toch een vracht in. Zoo ging dat toe.

Als die menschen nu hun paar centen verteerden, zei de man van achter de buffetkast: Er is wat voor je op komst. Kom morgen aan de dag eens weer. — Ja, zoo deden die menschen.

Zoo was het dan de vierde dag, dat ze zoo doelloos rondliepen, en die dag hadden ze vier kansen. Het was negen uur toen ze op stap gingen. Ze gingen bij

¹⁾ Fragment uit een volksvertelling.

J. K. VAN EERBEEK

een bevrachter binnen, en om den man goed gestemd te maken, namen ze twee verteringen. Toen ze hun glazen hadden leeggedronken, vertelde hun die man, dat ze te vroeg waren. Misschien konden ze om twaalf uur weer daar terugkomen?

En bij de anderen gingen ze met hetzelfde liedje weg. Bij den een waren ze te vroeg en bij den ander te laat. Of het aan de stok of aan de viool haperde, toen ze 's avonds moe naar boord trokken, zaten ze nog even zoo goed zonder vracht als toen ze op stap gingen. En de centjes waren op, de bazen hielden niet van poffen.

De volgende dag overlegden ze samen: ze wilden niet weer zoo.

— Maar wat moet' we dan? vroeg de een. Eibert heette die. Eibert Eiberts.

En toen Abel Taling:

— Wat we doen? We trekken ons zeiltjen op, en varen 't kanaal in.

Zoo deden ze dan voor dag en dauw de kleedjes van 't zeil af, ze maakten het fokhaakjen los, en zetten het zeiltjen in de kat. En toen was het wachten op den melkboer en den bakker, want ze konden vanzelf zonder proviand het veld niet in. Maar dat wachten begon de mannen te vervelen, en ze begonnen tegen de vrouwlui te roepen, of die nooit klaar waren. Want de schippersmensen zijn tegen hun vrouwen kort aangebonden.

Maar ze kwamen toch eindelijk ree, en daar zeilden ze met hun zuidwestenwind de Wetering op.

DE STROOSCHIPPERS

Ze voeren voorbij het zwembad, daar was het nog stil, omdat het voor de stadsmenschen nog te vroeg in de dag was. En toen kwamen ze aan 't Soester-vonder, en daar liepen in die dagen de meisjes het water in, die voor hun kind geen vader hadden. Het zwarte gat heette die kuil daar, die daar bij die Soesterbrug lag.

En toen kwamen ze aan de nieuwe spoorbrug.

— Het zou wonder wezen, as die open stond, klaagde Abel. — Gooit et nokjen maar neer, Eibert. Laa'n we maar zien, dat we ons schip met de kop op de palen krijgen. Want we zijn hier nog niet vandaan.

En dat waren ze ook nog niet. Er stond een man op de dijk, dat was de bruggeman. — Kun je d'r ons niet doorlaten, bruggeman?

Maar dat ging niet.

— Er loopen zooveel extra treinen, je kunt hier nog wel twee uur liggen.

— Dat dacht ik al, zei Abel. Jullie hebt ons het brood afgenomen met je spoor, maar is het jullie nog niet genoeg?

Zoo lagen ze daar twee uur en keken met begeerige oogen naar de vrachten kolen, oer en strooi, die ze zelf zoo bittergraag hadden gehad. Hun vrouw kookte aardappels met potnat.

Intusschen zuidelijkte de wind, zoodat ze 't rak van de spoorbrug naar sluis I niet meer konden zeilen. Het gunstige morgenuur was verstreken.

Ze martelden dan de brug door, met de boom voor de borst werkten ze er zich door, groen en blauw was

J. K. VAN EERBEEK

het hun voor de oogen, toen hun schepen tegen de lage wal sloegen. Daarna probeerden ze het overnieuw met de zeilen, maar toen ze er de nok weer bij hadden staan, gleeed hun de kop weer aan de onderwal.

— Als we niet met 't lijntje aan de wal gaan, liggen we vanavond nog alhier, riep toen Abel Taling naar Eibert.

En ze brachten de lijn naar de opperwal. De beide vrouwen gingen in de lijn, ze zetten het zeel voor de borst, en de twee mannen vielen op de boomen aan. Zoo zijn die menschen dat rak boven gekomen. Zoo kwamen ze bij sluis I. Aldaar schutten ze samen op.

En toen ze nu samen die Boltersluis door waren, wakkerden et koeltjen op, en daar zeilden ze plezierig samen de Wetering langs. Ja, en de schippers zijn 'n dankbaar volk: ze gingen zitten op het helmhout, en het duurde niet lang of ze begonnen te zingen, dat het zoo klonk. Aan den oever van den vliet, dat was het schippersliedjen.

Maar toen ze bij de Klunerbrug kwamen, kwam hun 'n wonder oorlogsschip in de weg.... Het was 'n schip zooals er die dagen alleen op de Gulle voeren..... 'n somp. Het vaartuigje had 'n kop zoo scherp as 'n snavel; daar voer men mee de Gulle op, recht tegen de stroom in.

Die man, die op die schuit woonde, was 'n zand-venter. Hij hoorde thuis onder A.; een eindje buiten 't stadje was 'n hoogte, waar hij et zand afgraafde. Een

DE STROOSCHIPPERS

gedeelte van de Holterdijk daar had ie het zand afgebracht; daar had ie 'n diepe kuil waar ie z'n witzand in had. Daar in A. ging ie met 'n kruiwagen met zand bij de menschen langs.

Louwrens heette die man. Hij had de vrouw bij hem aan boord; het was vierde soort volk, half schipper en half stadsmenschen waren het. Als Louwrens de Zigeuner met z'n karretje bij de weg was, placht de vrouw op de plecht te zitten met de beenen op 't boeisel en dan deed ze niets dan zingen van: O, mien kleine Enneman. En die kleine Enneman dat was niet het kind dat ze de borst gaf, want dat heette Sidone. Maar die kleine Enneman dat was ze zelf. Hendrikje heette ze, maar men noemde haar dan Enneman. En anders zong ze nooit als dat liedjen. Alsof ze zich steeds verbazen moest, dat ze daar op de wereld en op het schip van Louwrens zat. Of ze daar steeds over moest nadenken.

Maar, daar stond dan die Louwrens in de bollestal, dat was de stuurplek van 't schip, en riep Abel Taling aan. Hij klaagde, dat ie z'n brood niet langer verdienen kon met het zandvaren, en nu wou ie graag met z'n schuit „'t veld" in. Maar omdat ie zelf onkundig was op 't water, had ie graag, dat de schipper hem meenam.

Taling keek em aan, zooals men een neger bekijkt. Hij keek naar 't sompezeil, dat was zoo'n soortig fokzeiltjen; het was heel bij de gaten. En de jaaglijn, die op de plecht lag, was van sinaasappelkistentouw, daar zaten honderd knoopen in.

J. K. VAN EERBEEK

- Ja, zei Louwrens, ik eb 'n zeil en 'n liende.
- Och, zee Abel, — zoo'n simtouwten
- Wat zou et, zei Louwrens, dat er 'n knoop in zit.
- Et oudt niet, en as je 'n schip in tegen komen, wil et touw niet zinken.
- Je moes me toch et plezier doen, schipper, bedelde de zandventer. — En dat touw as et knappen wil, laat et knappen, der kan nog 'n knoop bij Ik kan voor m'n uis'ouden et brood niet meer verdienen in 't zand.

Nu het was dan goed, zei de schipper. Maar Eibert Eiberts haalde de schouders op over het raar tumult, dat ze zich aan de hals hadden gehaald.

De volgende dag hadden ze 't in de wind, en ze moesten jagen. Abel maakte accoord met 'n paar scheepsjagers, die hen voor niet te veel geld naar „De leste stuver“ zouden brengen.

Zoo ging et dan voort tot de Gulle, die bochtig en glad as 'n aal door 't land sleifert. Abel had Louwrens vóór laten jagen, want die kon harder met z'n schuitjen dan de schippers, die 'n praam voeren.

Men kon zien, wat voor revolutie-volk die zandleurders waren, want ze zetten hun koffie in dezelfde ijzeren pot, waar ze hun eten in kookten. Ze hadden maar twee kommen aan boord, waar ze uit dronken, en 's nachts sliepen ze op 'n paar planken, op 'n klappkooi zoogezegd.

En zoo ging et voort. Maar hoe dichter ze bij de Gulle kwamen, hoe ongeduriger Abel werd, want in die dagen was de Gulle nog niet recht gemaakt en als et

DE STROOSCHIPPERS

'n dag geregend had, kwam de stroom op je schuit rollen, dat et de donder geleek.

Daarom schreeuwde Abel den zandkoopman toe: Pas op, jongen, dat je de kop op de stroom 'oudt straks. Maar toen ze aan Sluis Vier kwamen, lagen daar al twee schippers te wachten. D'r zal wel 'n bonk stroom staan, dat die twee 'r niet over durven, vermoedde Abel.

En ja, ze liggen in 't schut en meteen komen die beide schippers er al aan loopen. Lodewiek heette de eene; dat was 'n goeie schipper, maar die wierd schichtig gemaakt door de angst van z'n vrouw. Die begon al te kermen als ze nog in 't veld was.

— Abel, zei Lodewiek, — we liggen ier al 'n uurtjen, wat dunkt je. Zou we d'r over kunnen?

— Man, antwoordde Abel Taling, (die kende die Lodewiek wel; en z'n vrouw ook). — Man, ik heb van de Gulle nog geen druppel ezien. Ik wil eerst de stroom eens aanzien.

Toen ging ie aan de wal, en liep naar de kop van de rivier, naar de rij houten naalden, die daar in de stroom stonden, zware dennen palen, daar goesde de stroom om toe, dat et donderde.

En toen ie terugkwam, liep ie met de lippen stijf toe en hij liep beraden en vaardig de berm van de weg over.

— Laat mij er maar vooreerst over jagen, zei d-ie toen ie terug was. As jij vooruit willen is 't me ook goed. Maar as ik vooruit ga, wacht dan tot ik om de bocht ben. Als ik er ben zal ik twee blazen op de hoorn

J. K. VAN EERBEEK

doen, en kom niet eerder want er staat 'n vliegende stroom.

Even later stond ie al aan 't helmhout; hij had et „ponkjen“, waar hij z'n geld in bewaarde, in de tasch en de boot had ie pal op de bolter gezet.

— Nou vooruit maar jonge, zei ie vreemd-rustig tegen den jager. En hoewel ie dat maar zoo vlakweg zei, of misschien wel daardoor, begreep de jagersman, dat hij alles uit z'n paard moest halen, wat het dier geven kon.

Abel stond aan 't helmhout of hij er 'n stuk van was. Want voor hij in de stroom kwam, moest hij zorgen, dat hij stuurgang had; er zat klem in de handen, die het roer hielden. Och hij was niet 'n groot man, die Abel Taling. Maar hij was verantwoord met wat hij als schipper ondernam, hij sloop daar met de vodden dicht om 't lijf op de Gulle aan. Net een kat. En precies datzelfde had hij steeds over zich, waar hij ging of stond. Hij was steeds bedacht op alles. Er was geen touw, geen plank aan het schip, die hij niet op een of andere wijze in 't oog had. En net zoo was het als hij stond te praten: er was geen zwakke plek in hem zelf of in den ander die hij niet op een of andere wijze in het oog hield onder het spreken. Als er ooit ergens een ongeluk gebeurd was, zou hij er voor klaar geweest zijn, hij was er steeds op bedacht geweest.

Wie hem daar aan het roer zag staan, begreep, op wat wijze die kleine driftige schipper zich die zegen verwierf. In zijn bedrijf dus.

Zoo ging dat dan met die praam op de Gulle aan. Niet 158

DE STROOSCHIPPERS

ver van die plek spooog die z'n spog tegen de dikke beschoeiing van de stouwe op, dat 't het ruischen van de zee gelijk leek.

En nu is die boot van Abel dan voor de kop van de rivier. Het oog van die kleine man die daar onder het oog van de hemel zijn have voor het gevaar langs stuurt, glijdt de kop van het schip langs het water over. Nu doet het paard de laatste stap

Naar de kop van het schip kijkt Abel; hij heeft z'n boeganker klaar, en op de plecht liggen 'n paar boomen, die kan hij grijpen als de stroom straks sterker is dan hij zelf.

Nu is hij voor de kop van de Gulle hij heeft er een goede gang in; maar nu pakt hem de stroom; die wil hem niet weer loslaten. De grauwe vloer, die de dunne planken van het schip draagt, glijdt en schuift over het kruis van het paard woedt de zweep Het roer houdt Abel; de knokkels maken witte bulten in z'n handen maar de stroom zuigt en trekt hij duwt het roer op maar op eens glipt de drang van het helmhout weg; de golven glijden op zij uit het roer is een dood ding in Abels handen. Nu helpt het niet meer, dat de jager het paard slaat. De praam drijft grillig als de golven zelf met de stroom mee en de schipper, die zijn vastigheid verloren heeft, glijdt onderuit en spartelt onder het helmhout Hij is met het hoofd op de bolters teland gekomen. En de aak is met de kop op de wal gelooopen.

159 Daar buitelt Jouk, de jongen van Abel, zinneloos van

J. K. VAN EERBEEK

angst, voor van het schip af. En als Abel bij-komt, als hem de sterren van voor de oogen zijn weggetrokken, speelt hem de stroom om de last, en het water gudst de klap van het achter-veronder binnen.

Wat ze hem toen van de wal niet toeschreeuwden! Maar Abel kroop op handen en voeten bij het gangboord langs naar de plecht. Loopen kon hij niet, hij had een doffe plek in het hoofd, en hij kon de knieën niet van het dek krijgen. Toen hij met zijn hoofd boven het veronderluik was, kon hij zich niet recht meer te binnen brengen, wat hij daar nu eigenlijk had willen doen. Hij keek zonder te begrijpen het zwarte gat in en dat al dat water daar was, kwam hem zoo vreemd voor. Hij hield zich met de ellebogen nog zoowat overeind, maar zijn hoofd zakte al dicht op het water aan. Hij had het graag heelendal laten zakken.

Maar een oogenblik later drong het tot hem door, dat het niet goed was, dat al dat water daar was op zijn schip, en zijn handen, onwillig, alsof ze verkleumd waren, tastten naar het luik, waar hij nu eigenzinnig aan te trekken begon. Het hout schoof moeilijk, en hij moest daar goed over prakkizeeren; hij voelde zich verongelijkt, omdat alles die morgen tegen hem was. En waarom stonden daar al die menschen op de wal te kijken en te roepen, die hadden toch wel wat beters te doen. Maar hij kreeg het luik toch dicht. Zie je, prevelde hij, dat 'ad ik toch wel eweten, dat ik me door zoo'n loeke niet hoefde laten gezeggen.

Van de wal riepen ze, hij moest overboord springen, 160

DE STROOSCHIPPERS

want elk oogenblik kon de stroom het schip omkeeren Maar hij schudde van neen, want het begon weer helder te worden in zijn hoofd, en hij wist al beter, wat hem te doen stond. Hij strompelde naar het achtereind. Dat ging hem niet gemakkelijk af, en als hij niet zulk een koppige kleine schipper was geweest, zou hij de roef ook niet bereikt hebben. Maar hij kwam toch, waar hij wezen wilde, en daar wierp hij de boom in het water. Toen zette hij zich die voor de borst. Hij deed alles precies als in een droom. Het was, of een inwendig oordeel stuur over hem had, of dat hem als een slaapwandelaar bij de hand had. Men riep hem toe van de wal; veel, niet genoeg. Hij hoorde het roepen wel, maar wat het beduidde, begreep hij niet recht. Hij duwde de boom tegen de schouder, want hij moest het achtereind van het schip vrij maken. Ho, daar schoot hem de boom onderuit. In de blauwe modder stak het ondereind van die boom. Nu ging hij het weer probeeren. Maar, niet hier, hier stond die domme boom in een trekgat. Neen, hij moest niet voorover het water in schieten. Dat zou zoo'n vaarboom willen probeeren, dat hij een schipper het water in bracht. Ja, hier had ie nou vastigheid. Hier had de boom vastigheid. En nu ging hij het schip los duwen

Hij was er zich eigenlijk niet van bewust, dat het schip zwaar slagzij maakte. Hij wrocht maar domweg voort, om het schip vrij te krijgen. En dat gelukte hem werkelijk; het schommelde een keer of wat; het werkte zich los van de wal; toen was het de stroom

J. K. VAN EERBEEK

zelf, die het geheel vrij maakte, en daar roeide het met al trager schommelen op de rivier. De golfslag dreef het langs de wal. Daar waren tien handen klaar om het schip vast te leggen. Verder dacht niemand van hen, die daar op de wal stonden, na over het verwonderlijke instinct, dat den schipper behouden had. En Taling zelf? Hij tastte een keer aan zijn achterhoofd, en toen hij daar geen bloed voelde, ging hij z'n pomp klaarmaken, om het water, dat hij ingekregen had, weer kwijt te raken. Daarna spraken ze af, dat ze niet voor de volgende dag een nieuwe poging zouden wagen, om de Gulle-monding voorbij te komen.

Toen ze die morgen de hoofden boven de luiken staken, lag het waterdek hoog, maar de onrust was uit de rivier weg, en egaal vlood het water naar zee. Het was nu de beurt van Lodewieks vrouw, om aan wal te gaan, zooals dat gisteren de vrouw van Abel Taling had gedaan. En zonder tegenslag kwam hij voorbij de leelijke plek. Daarop volgden de anderen, en het laatst van allen was dan Louwrens aan de beurt met z'n sompjen.

Ze vroegen Louwrens' vrouw, van boord te gaan, maar ze weigerde. Ze dacht er niet over, haar man in de steek te laten. En vroolijk, met gezang en luidkeels roepen, zooals dat bij dat soort volk gewoonlijk is, ging het op de Gulle aan.

De schippers maakten klarigheid om voort te jagen, toen ze op eens een vervaarlijk geschreeuw hoorden, het lawaai van de zandventers ketste tusschen de

DE STROOSCHIPPERS

hooge rivieroeveren voort, als een steen over het water.
Wat was er gebeurd?

Louwrens was tot voor de gevaarlijke plek gejaagd, maar in plaats dat hij de kop op de stroom gehouden had, had hij met de gang van het water mee gestuurd en daar ging et nu met z'n schuit op de stouwe aan. En hadden ze zoeven nog gezang en moed voor tien anderen gehad, nu kermden ze luide hun angst uit.

— O Heer, wees ons genadig, riep Hendrikje. O Heer, wees ons genadig. De flarden van dat bidden keven daar onder de dichte hemel. Goor en bleek als een spook, zoo stond ze daar op de luiken, die vrouw van Louwrens. Zonder schaamte en zonder terughouden legde ze het verborgene van haar hart bloot voor die menschen daar. Ze moesten er om lachen, die schippers; het was ook zulk wonderlijk revolutievolk, die zandvensters. Alleen die jongen, die bij Abel Taling aan boord was, stond perplex, met open mond, te luisteren naar dat felle bidden van die vrouw. Zulk een vreemd, aan de nood ontstegen aanroep was dat ook. Lang daarna hoorde hij die stem nog.

En Louwrens? Hij schoof onrustig heen en weer in de bollestal (dat was zooveel als de stuurstoel van het schip).

— Gooi je anker toch uut, Louwrens, riep hem Abel Taling toe.

Maar Louwrens stond te dansen van angst.

— Louwrens, gooit je anker uut, drong Abel nog eens. Want hij wist, hoe stijf die menschen op de luiken van hun schip stonden, als het schippers waren, zouden

J. K. VAN EERBEEK

ze er al lang afgesprongen zijn, want ze waren niet verder dan honderd meter van de stuwdam af, die gromde gelijk een wild beest, dat zijn voeder wacht. — Abel, kermde Louwrens terug — ik heb gien anker. Even was het stil. Toen beet de stem van Abel door het rumoer:

— Gooit dan je etenspot uit, Louwtjen.

En daar repten zich die Louwrens en zijn vrouw op de ijzeren pot af. Oogen als knikkers hadden ze. En struikelend over hun eigen haast, met elestieken vingers, foegelden ze het kettingeind om het hengsel van de etenspan.

Toen plofte het ding in de stroom. Een offer geleek het. Ja dat was een raar water, die Gulle, die door onze streek liep. Zulke dingen konden nergens anders gebeuren.

Met verdraaide oogen keken ze op het touw, en tegelijk op de stuw. Zou ze houden, de pot? Een poos lag de vreemde ankerketting slok, alsof ze zweefde. En toen, een heel lange poos leek dat, stond ze schuin het water in, en langzamer schoof de somp op het water voort. Maar eindelijk pakte ze het zand. En M . . mm zei de schuit. Et hout kreunde als een levend dier; de somp sloeg de kop een keer of wat heenendweer; ze rukte zich nog eens weer vrij, schoot een meter of wat weer voort met de stroom mee, toen lag ze stil op de rivier, de kop driest en eigenzinnig in de golven. Toen lag de wilde vogel stil.

Ja, daar lagen ze stil, de Zigeuners; het scheepjen slingerde kalm heenendweer als een riet langs de

DE STROOSCHIPPERS

wal en de beide menschjes aan boord van het scheepje stonden achter asem toe te zien. De ramp had hen leeggepompt, al de zenuwen hadden ze opgeschreeuwd, als het ware; het liefste waren ze te slapen gaan liggen.

Maar de schipper Abel vond, dat ging zoo niet langer. — Schipper, zeg maar, wat moet gebeuren, zei, geägi-teerd al weer, de zandkoopman.

— Louwrens, zei Abel, — ik zal 'n stekbolte op m'n liende maken. Je bent de heele morgen eigenwies eweest, en et was beter eweest, as we mekaar van ons leven nooit gezien hadden

— Schipper, viel Louwrens hem in de spraak, — ik zal naar je luisteren as 'n kind. Wat moet ik doen.

— Wat je doen za'k je zeggen, antwoordde de schipper. — Ik maak 'n stekbolte in m'n liende; de beide jagers komen voor mijn aak, en aalt de pot op a'k et je zeg.

Toen bracht ie Louwrens de lijn met de sloep aan boord, en toen de jagers aangespannen stonden, riep de schipper:

— Voorruit nou maar jongens, gelijk aanpakken, en helder op.

En de jagers maakten et anker los, en

— 'Aal op je pot, donderde Abels stem over de rivier. En Louwrens rukte aan de ketting, alsof er zijn leven van afhing en dat was dan ook werkelijk het geval. Maar ja, zulke vreemde menschen waren nu die venters, toen hij zoo ver was, begon de vrouw te kermejoelen. — O, Louwrens, lot ons toch niet verongeluk-

J. K. VAN EERBEEK

ken. — En, — Louwtjen, lot ons toch 'ier blijven, wie bint 'ier nog veilig. Brengt God toch niet in verzoeking. Maar Louwrens haalde de pot op, en begon zich kwaad te maken op zijn vrouw. Ja zoo was dat nu met dat volk. Ze hadden geen enkel groot euvel, maar goed en kwaad zaten los bij hen in 't vat. En toen Enneman begon te gillen, maakte Louwrens zich zoo driftig, dat hij haar geslagen had, als de schippers en de jagers niet in de buurt geweest waren.

— Ieje, riep ie uit, helder en critisch en scherp van oordeel onder de pressie van de nood. — Ie bint al m'n dagen m'n ongeluk al 'eweest.

Maar de somp was los, en Abel Taling had 't roer, en met gezwinde vaart ging et nu voort naar et fabriek op aan.

Et fabriek, dat was de sukerfabriek. De rapallie-boel, die ze daar in et Dalemerveld hebben neergezet midden tusschen de dennebosschen en de heidevelden. Zoo armoedig; net 'n schuur.

De schippers legden daar aan, dronken 'n bak koffie, maar buurten die avond niet te lang, want als de wind mooi was, dan wilden ze vroeg uit de veeren, die volgende morgen.

En voor de dauw van de luiken getrokken was, stonden ze zich te wasschen in de aker, waarmee ze zich wat water uit het kanaal hadden geschept. Onder de bedrijvigheid van het zeilklaar maken, was het hun ontgaan, dat de luiken van de somp gesloten bleven.

DE STROOSCHIPPERS

Ze moesten daar nog eens weer apart naar toe, om den griebus-man wakker te maken. Maar dat was zoo gemakkelijk niet. Jouk, die jongen van Abel Taling, had het luik zoowat in tweeën gestampt, voor Louwrens antwoordde. En nogal eens weer moest hij er heen, om Louwrens te gaan porren, en hij moest het luik openschuiven, voor het slaapbevangen hoofd van den zandkooper verscheen. De emotie van de vorige dag had hem een slaap aangebracht, zoo diep als een narcose.

— Waarom heb ie me niet eerder 'eroepen, knorde hij.

— Ja, wij 'ebben de schuld, gnuifden de schippers. Maar ze gooiden de touwtjes los, onderwijl, ze haalden de zeiltjes op, en waren al druk in de weer, om onder de leite van 't fabriek vandaan te komen. En Louwrens kon niet beter doen, dan het zware weer op zijn vrouw te verhalen. Slaapkop, mopperde hij, terwijl hij onhandig over zijn schip scharrelde, waarom maak je een mensch niet eerder wakker.

Hij was onder die bedrijven een eind achter geraakt, en hij was juist tegen et fabriek over, toen de anderen de bocht om voeren. De baas van et fabriek deed net op dat oogenblik zijn deur open. Die wenkte hem.

— Waar moet je naar toe, schipper?

Ja, dat wist die zandkooper ook niet al te precies.

— Waar we naar toe gaan, rekte hij. — Waar we wat verdienen kunnen, daar gaan we naar toe.

— Je kan 'n lading strooi laden.

167 Louwtjen gauw et schip aan de wal.

J. K. VAN EERBEEK

— Strooi, zei Louwrens, en waar moest dat dan naar toe?

— Naar 't cartonfabriek aan de Zandberg.

— En hoe 'k strooi is dat dan, vroeg hij nog. Maar hij was al op weg naar zijn kameraden. — We zijn hier met ons drieën, legde hij uit. Ik ga 't er met de anderen over hebben.

Het duurde niet lang, of hij kwam met de schippers terug. Ze hadden geen van drieën ooit stroo in gehad. Abel Taling moest 't woord doen tegen die baas. Hij keek van den een op den ander.

— Hoe 'k strooi is et, vroeg hij, om tijd te winnen. — Bosch- of pakstrooi.

— Pakstrooi maar met touw gebonden. En zeg maar is, wat je voor vracht moeten hebben.

Wat voor vracht we moeten hebben, mopperde hij stil. Heb ik ooit stroo gevaren? En hardop:

— Stroo, hoe wordt dat aangenomen, per duizend pond, of per pak, of per last.

— Per last, zei de baas.

— Wat geeft et, vroeg Abel voorzichtig. We weten niet, hoeveel last we laden.

— Ga maar eens kijken, antwoordde de baas. — Daar staat et strooi, dan kun je zien, wat voor pakken et zijn.

Ze wandelden dan naar die opper, en bekeken et ding van onder tot boven, of ze er verstand van hadden. Daar overlegden ze samen.

— We vragen acht gulden voor 't last, opperde Abel. Als 't te veel is, hooren we 't wel.

DE STROOSCHIPPERS

— Je ken wel zooveel vragen, dat ie ons geen woord wil geven, overwoog Eibert. Abel vond, dat ze altijd nog onderuit konden. Daar kwam de baas aan, en Abel vroeg zijn acht gulden.

— Voor dat geld krijg je geen pak in, gaf die man te verstaan.

— Zeg jij 't dan maar, baas. Voor zes gulden dan. Zes gulden is niet te veel, dunkt me.

— Nu, zei de baas kort-besloten, — ik zal naar meneer gaan, maar ik weet, dat je 't niet krijgt. Maar wachten jullie maar, ik zal je voortdadelijk roepen.

Even later wierd er op 't raam getikt; op 't raam van 't kantoor wier getikt. De Gele die tikte. Meneer de Geel, de directeur van 't sukerfabriek, die tikte.

De Gele kon niet anders praten dan met groote knopen; die moest ieder afvloeken.

Daar kwamen dan die drie watergeuzen et „ketoor“ binnen; de zorg om 't vrachjen kierde door de spleten van hun oogjes. Net schooljongens in de klas; kleintjes en eenkennig in de groote kamer, die 't kantoor was; maar toch, achter et baaien hemd van hun schutterige beleefdheid tegen den meneer, koppig en vast, en bewust van hun recht. Zoo stonden ze daar.

— Wat dacht je bij dit en bij dat, dat 't ons hier aan 't kanaal in 't hoofd geslagen was? Acht gulden de last voor 'n vrachjen, dat je zoo naast de deur kan afzetten? 'N halve dag vaar je d'r over.

— As meneer et in die tijd doen kan, dan kan ie meer as ik, zei Abel nederig.

169 — Zoo, ja, nu ik kan ook meer. Maar als je bij hier en

J. K. VAN EERBEEK

ginter niet maakt, dat je van 't kantoor af komt, zal ik er je door m'n menschen laten uitgooien.

Nu, daar ging hun vrachtje, dachten de geuzen. De groote woorden van de Gele duwden hen achteruit, op de deur op aan.

Ze dropen van reverentie, de geuzen. Meneer moest et dan maar zeggen. Ze waren immers ook turfschippers, ze hadden van hun leven geen strooi in gehad. Ze wisten niet eens, hoe dat werd aangenomen.

Maar Abel bedacht onder et spreken tegen die meneer, dat ie et voor een riksdalder niet deed. Voor dat geld kon die meneer et strooi zelf wegbrengen. En wat dat vloeken betref, (dit zei hij hardop), of meneer soms niet wist, hoe 't ie met 'n mensch moest omgaan. Ze waren niet bij em op ketoor gekomen, om zich de huid te laten volschelden door 'n onmensch. Ja, dat was er een, die Abel bij ons vandaan. Dat was er een, die zich klein kon maken, tot er niets meer van hem te zien was; en een oogenblik later stond ie zoo stug rechtop als de mast van z'n schip. Die meneer werd ook anders.

— Jongens, begon ie, — we moesten dan maar accoord maken. Voor drie gulden et last konden ze gaan laden.

Enfin, de vracht werd dan bij hoog en bij laag aangenomen voor vier gulden et last.

Geen vijf minuten later hadden de schippers de luiken losgegooid, en dat was opladen; paarden en karren reden af en aan naar 't kanaal. En Louwrens was niet weinig grootsch, omdat men door zijn toedoen

DE STROOSCHIPPERS

de vracht had gekregen. Hij was het eerst bij de opper en stond er op, dat men die van kant af zou inschepen.

Tegen de avond hadden ze de last in; de beide schippers laadden acht last, en Louwrens naar rato. Ze waren alle drie zoo overladen, dat ze lagen te roeien in 't kanaal.

Maar onder 't laden had Abel al eens bedenkelijk toegekeken. De mijt was aan hun kant niet goed gedekt geweest; ze was ingewaterd, en het stroo was half vergaan. Louwrens zat te hoog in de boom, om z'n vergissing toe te geven; maar Abel stapte opnieuw naar de Gele.

— Hij kwam is over de konnesementen praten.

— Konnesementen, zegt de Gele, — ik weet van geen konnesementen wat af. As je de halve vracht, die je op voorhand hebt gebeurd, niet aanstaat

— Nee, dat had meneer uitstekend best met hun gemaakt. Dat had meneer sicuur volgens et oude schippersrecht met hun gemaakt. Maar nu wou de suzantie, dat er een paar dingetjes in de papieren beschreven werden.

— Meneer beschreef niks. Dat had ie van z'n leven nog niet gedaan.

— Ja, dan moest ie er meneer toch met permissie op attent maken, dat meneer dat toch volgens de wet verplicht was. Het was wel alleen voor de vorm, maar hij stond er toch op, dat er in de konnesementen sommige dingen beschreven werden, onder anderen,

171 dat ze recht op liggeld hadden, als de heeren

J. K. VAN EERBEEK

van 't cartonfabriek de lading is mochten afkeuren. Nu, het kostte hem tien minuten praten, maar toen hij wegging, had ie toch de papieren in orde.

Hij had Louwrens zijn gang laten gaan, toen die het slechte stroo was gaan inladen. Dat kwam hem nog niet zoo dom voor, toen hij daar met die goeie papieren in z'n zak liep. Als et stroo daar aan de Zandberg eens afgekeurd werd, en ze mochten daar met hun liggeldjen eens blijven liggen Een mensch wist toch nooit, waar z'n geluk zat. Maar vooreerst hadden ze hun twee en dertig gulden vracht.

Ze gingen dan op weg met hun stroo, en peuterden zoetjes met hun drieën voort, om onder de bosch vandaan te komen. Ze raakten bij Grietemeu door de brug, en hadden toen 'n tijdlang 'n goed rak, maar ze konden et daar toch op de duur niet klaar varen, en vielen tegen de lage wal.

— La 'we hier maar blijven liggen, tot 't stil wordt, vond Eibert. — Misschien komen er nog eens 'n paar jagers langs, die ons voor niet te veel geld mee naar de Calvajenberg kunnen nemen.

En werkelijk, een uur later komt daar malle Eppe Nijboer aan, zingend. Malle Eppe met Lammert de Fuik van Sluis Zes. Twee eerste zangers. Die lachten dat daar die strooschippers lagen — die konden ze in ballast mee terugnemen. Ze wieren 't accoord eens, en de jagers namen ze 's avends mee naar de Kooi. Dat kostte hun ieder 'n daalder. (De Kooi, dat is zoo'n plek, die wordt de Kooi genoemd; daar is nooit geen wind.)

DE STROOSCHIPPERS

Toen ze dan de Kooi goed en wel door waren, en de brug van de Menisten in 't gezicht kregen, toen begon Taling onrustig te worden.

— Ik geloof nooit, dat ik door die klapbrug kom.

— Kom, kom. Met 'n goed gangetje schiet je d'r door, vond Louwrens, die nog in een roes was.

Abel liet zich dan ompraten. Maar hij wist, dat et niet ging. Hij wist altijd of hij voorbij kon of niet. Maar hij liet zich gezeggen.

— Nou, allee, zei Eppe tegen z'n paard. En hij haalde z'n zweep er over.

Zoo ging et op de Menistenbrug af. Maar de kop zat er goed half in, daar zat de schuit vast.

Daar lagen ze, de schippers. Ze konden niet voor of achteruit. Het viel hun niet mee, het stroo-varen. En ze hadden al gedacht, dat ze het geld van de vracht in hun zak hadden. Abel kon zich niet in-houden. Hij beet Louwrens toe: — Heb je nou je zin? Maar toen bedacht hij, dat ze aan een linksche slag van Louwrens hun vracht te danken hadden; en door zijn be-
doen hadden ze het slechte stroo in gekregen.... Daar had ie zich eerst kwaad om gemaakt; en hoe verwachtte hij nu geen wonderen juist van dat verspochte stroo? Dat keurden ze vast daar aan den Zandberg niet goed. Er gingen dagen, soms weken over heen, voor die verschillen beschreven en be-
wreven waren. Aan zijn vrouws broer waren eens drie maanden liggeld uitbetaald. Het was een stuk ongeluk, die some-man. Maar hij kon hun geluk wel eens meebrengen. Het was hun geluk geweest, dat

J. K. VAN EERBEEK

Louwrens zich aan 't suikerfabriek verslapen had. Misschien was het ergens goed voor, dat ze hier, weer voornamelijk door Louwrens' toedoen, opgehouden werden.

Het idee begon zich vast te zetten bij hem, dat die zandkoopers hun meegegeven waren. Zulk een bijgeloovige man was dat nu, die Abel Taling. Hij begon acht te geven op die Louwrens.

Maar nu moesten ze al hun krachten inspannen, om het schip weer vrij te krijgen. Toen ze zich drie uur lang hadden afgemarteld, waren hun tien, twintig pakken van de voorlast het water in geraakt. En even voor het schip vrij kwam, schoot hun de halve voorlast het kanaal in. De waterspiegel lag vol stroo, en ze moesten in de booten, om de pakken op te visschen. Maar door het water waren die zoo zwaar geworden, dat de stakkers ze niet aan boord konden krijgen.

Toen riep Abel, die zag, dat ze niet vorderden: — La' drieven, jongens, wie ze hebben wil, kan ze oppakken. De schepen waren voortgedreven onder de hand; ze lagen dwars op het kanaal; met de boot moesten ze er naar toe. Maar toen waren ze dan ook weer in open water, en met een licht hart riepen ze: — Vooruit maar weer, jagertjes!

Zoo kwamen ze dan met alle moeite en last in Sluis Zes. Daar kwamen ze des avonds aan, en mensch en dier werd daar gevoed. Ze maakten echter geen accoord weer met de jagers; ze konden niet meer missen van hun vracht. De bruggen hielden hen ook te lang op.

DE STROOSCHIPPERS

Overigens hadden ze een rustig, vrij kanaal, van Sluis Zes naar Galvajenberg; ze gingen vroeg weg daar.

Maar telkens, als ze door een brug moesten, deden ze de pakken weg, en zetten de draad op de lier. En dat was dan weer draaien, draaien en martelen. Beulswerk was het, wat die menschen verrichten moesten, om hun vracht te verdienen; ze waren des avonds zoo moe, dat ze de slaap niet konden vatten. Het was laat in de avond, toen ze Calvajenberg binnenvoeren. Ze konden zich die dag niet meer melden. Het was na zonsondergang. Rustig en ernstig voeren ze de haven van het stadje binnen. Geen enkel van de ingeslapen huizen achter de geschoren linden zag het hun aan, wat ze achter de rug hadden. Daar lagen ze nu met twintig, vijf en twintig andere schippers. Ze waren onbeschrijflijk grootsch op hun vracht; het was ook zoo lang geleden, dat ze wat in gehad hadden.

De volgende morgen werden hun papieren afgeteekend. Vier dagen moesten ze wachten, voor ze aan de beurt waren. Het was prachtig zomerweer, en het duurde niet lang, of ze zaten met hun drieën met een visch-hengeltjen in de kop. En 's avonds zaten ze onder de linden die langs de kaai stonden. En Louwrens en zijn vrouw aten daar hun potjen. Dat was in die dagen zooveel bijzonders niet.

Maar Abel Taling scharrelde toch nu en dan om de schepen, die hun met lossen voor waren. En hij zag, dat er meer waren, die hetzelfde slechte stroo in had-

J. K. VAN EERBEEK

den. Dus van dat liggeld zou zooveel niet komen. Maar er was een ding, dat hem kriegel maakte. Toen de eersten afgeladen waren, kregen ze van den fabrieksbaas een vracht carton in.

En toen, het was de tweede dag, kwam er een man aan de kaai, dat was een soort vervener, die had voor een paar menschen een vrachjen bagger. Dat konden ze laden voor eigen rekening. Maar zij schoten over. Dat was niet zoo prettig, en Abeltje keek nu en dan met een bedenkelijk gezicht naar den zandschipper. Kwam hun goed of kwaad van die kant toe? Daar komt op de vijfde dag de baas van 't fabriek driftig op hen toe geloopt.

— Haal je schepen voor lossen!

Zoo waren ze dus eindelijk aan de beurt. Nu er nergens meer een vracht te krijgen was, tobde Abel. Als hij niet zulk een verstandige kleine schipper geweest was, zou hij zich tegen den zandventer niet langer zoo in acht genomen hebben. Maar zelfs nu, nu het toch al uitgemaakt was, dat Louwrens hun door zijn talmen veel schade aangebracht had, liep hij toch soms om den man heen, alsof hij het een of ander van hem verwachtte. Want wat was hun voorland? Vracht was daar in die streek niet te krijgen; en als ze naar huis voeren, konden ze het gewonnen geld weer aan brug- en sluisgeld uitgeven.

Ze haalden hun schepen voor de steiger, en de eerste pakken stroo werden er afgehaald. De drukte op het plankier nam een aanvang. Er was heel wat gaande daar aan die fabriek. Ze hadden een groote order

DE STROOSCHIPPERS

daar en het leek of ze al het stroo van de wereld daar gebruiken konden.

Bij dat lossen liepen de schippers op en neer als reizigers, die hun eigen bagage niet aanraken. De vrouw van Louwrens zat op de plecht met de beenen op 't boeisel en zong het wonderlijke liedje van haar eigen leven. O mien arme Enneman. En hoe vaker ze die simpele woorden zong, hoe dieper ze er zich op scheen te bezinnen. Verder dan die doffe verwondering over haar lot kwam ze niet.

Maar terwijl ze zoo met lossen bezig zijn, komt er een man het kantoor van het fabriek uit. Een heer. Een bestuurder van die papierfabriek; die was in al die dagen nog niet aan de kaai geweest. Hij liep zoo eens bij die pakken stroo langs, hij wou zoo weer weggaan, want hij moest ergens anders heen. Maar op eens begon hij scherper toe te kijken, hij begon het stroo uit elkaar te trekken, en het duurde niet lang, of hij was aan boord van de schepen, en riep den baas.

Toen die fabrieksbaas er bij kwam, liep Abel op geen tien passen achter hem. Wat hij daar te maken had, wist hij zelf niet. Maar een mensch moet toch ergens zijn.

— Zie je niet, dat dat stroo niet deugt, vroeg die mijnheer aan den baas.

Het duurde een tel of wat voor die baas antwoord gaf. Abel scharrelde aan de luiken. Die moest daar zijn. Die kon er dus om zoo te zeggen niets aan doen, dat hij die vraag hoorde. En hij kon er ook niet voor,

J. K. VAN EERBEEK

dat hij iet of wat nieuwsgierig werd naar het antwoord. Waarom, wist hij zelf niet, maar het kwam hem niet verkeerd voor, als die beide menschen van 't fabriek het niet eens waren over dat stroo.

— Maar het stroo is goed, vond de baas, die al veel meer van datzelfde stroo had goedgekeurd.

Die twee kregen daar verschil van meening over. Abel was bezig met de luiken van zijn schip.

— Maar je ziet toch, dat het vergaan is? Stop, riep de bestuurder tegen de menschen, die met de lier bezig waren.

— Schipper, haal je schuit voor de steiger vandaan. Ik keur het stroo af.

De vracht afgekeurd. Dat gaf een opschudding aan de haven. De bewoners van de huizen achter de lindes kwamen tevoorschijn, of ze gewaarschuwd waren, bekeken het stroo, het schip en den schipper, en bespraken het geval. En Abel deed, wat hem gezegd was, evenals zijn kameraads. Ze verhaalden hun schepen zoo voorzichtig, of ze de kostbaarste vracht van de wereld in hadden. En dat deden ze onder de oogen van het heele stadje. Met van die voorzichtige haaltjes schoven ze hun boompje door het water. On-doorgrondelijke gezichten. En zoo secuur werden de scheepjes vastgelegd aan de onderwal. Net of schip en tuig glas geworden waren.

En toen ze daar mee klaar waren, gingen ze met hun drieën naar de bestuurders op het kantoor. Ze liepen niet naast, maar achter elkaar, en ze kenden geen mensch, de heele weg over. Ja, dat waren er drie, die

DE STROOSCHIPPERS

strooschippers. Voor ze het kantoor binnen gingen, pikten ze elkaar de pluizen van de jas.

Ze stonden op de mat, voor de deur, als booswichten, waar geen bewijs tegen is.

— Het speet hun, dat het stroo niet deugde. Ze hadden het aan 't sukerfabriek al tegen den baas gezegd. Maar ze hadden ook al geen verstand van stroo.

— Neen, zei die heer; het stroo was totaal onbruikbaar voor hem.

— Ja, dat was een onaangename zaak, oordeelden de schippers. Maar of mijnheer hun kon zeggen, hoe het nu met hen moest.

— Ja, of ze geen papieren hadden meegekregen, waar dat in beschreven stond.

— Ja, we hebben papieren.

— Nu, dat staat daar allemaal in.

— Ja, dat wisten ze wel, maar ze waren er toch niet voluit mee op de hoogte. Maar ze hadden die brieven wel bij zich. Of mijnheer hen niet wat wegwijs kon maken, hoe ze daar mee aan moesten.

— Nou, laat die papieren maar is kijken.

Het papier met de groote zwarte vlekken ritselde in de smalle handen van den fabrikant. Hij zette 'n brilletjen op zijn neus, bekeek die lettertjes zoo eens, en zei eindelijk:

— Jullie hebben recht op liggeld. Twintig cent de ton.

— Zoozoo, zeiden de schippers. Zoozoo, zei Abel. En hij rekende voor de zooveelste maal uit, dat hij vijftig

J. K. VAN EERBEEK

ton mat en dat die per dag tien gulden opbrengen gingen.

— Mijnheer wilde wel zorgen, dat dat in orde kwam met dat liggeld. Ze moesten maar rustig naar boord gaan, dan kwam die zaak wel terecht.

Daar moesten ze mijnheer dan hartelijk voor bedanken. En ze rekenden in die zaak op mijnheer.

En zoo gingen ze de deur uit, en op de kaai toe. En ze keken elkaar aan, maar ze dorsten zoo midden op straat niet tegen elkander lachen.

Drie weken lagen ze aldaar. Ze legden hun hengeltjen in; en ze gingen ook Duitschland in (dat daar niet ver af lag) en dronken daar een glaasje bier. Drie weken lang. Toen werd het stroo gelost en beurden die schippers hun centjes. Wie zou hun die niet gunnen?

Toen ze onder in het schip kwamen, leek de schuit een ratteval. Ze moesten touwtjes om de pijpen van hun broek binden.